www.abyssinialaw.com

የካቲት 04 ቀን 2000 ዓ.ም.

ዳኞች፡- መንበረፀሐይ ታደሰ

አብዱልቃድር መሐመድ

ሐጎስ ወልዱ

ሒሩት መለሠ

ታፈሰ ይርጋ

አመልካች ፡- ሀጂ መሐመድ አደም

ተከሣሽ ፡- አቶ ፍፁም ግርማ

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የሚተላለፍ ሠነድ ላይ የግል ግንኙነትን መሠረት በማድረግ የሚቀርብን መቃወሚያ ይመለከታል፡፡ ለሰበር አቤቱታው መነሻ የሆነው በፌ/መ/ደረጃ ፍ/ቤት የቀረበው አቤቱታ ነው፡፡

የአሁኑ ተጠሪ በመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ባቀረቡት ክስ አመልካች ለተጠሪ 0574420 የሆነ ብር 55,000 ሺህ የያዘ ቼክ የሰጡ ቢሆንም ለክፍያ ለባንክ ሲቀርብ በቂ ገንዘብ የለም ተብሎ ተመልሶላቸዋል፡፡ አመልካች ከዚህ ገንዘብ ውስጥ ብር 25,000 ከፍለው ብር 30,000 ይቀርባቸዋል፡፡ በመሆኑም ይህንኑ ገንዘብ ከወለዱ ጋር ይክፈሉኝ ሲሉ ጠይቀዋል፡፡ አመልካችም ቀርበው ቼኩ የተሰጠው በተጠሪና በአቶ ሙሣ መሐመድ መካከል ለነበረው አለመግባባት የሽምግልና ጉባኤ ባቀረበው ሃሣብ መሠረት ለሁለቱ ተከራካሪዎች መተማመኛ እንዲሆን በመሆኑ ክሱን ለመከላከል እንዲፈቀድላቸው ጠይቀዋል፡፡ ፍ/ቤቱም ቼክ ግልጽ የሆነ የክፍያ ትዕዛዝ ብቻ የሚይዝ በዚህ ትዕዛዝ እንደቀረበ ክፍያ የሚፈፀምበትና ከወጣበት ጊዜ ጀምሮ በአውጪው ላይ የክፍያ ሃላፊነት የሚፈጥር የገንዘብ ሰነድ እንጂ የዋስትና ሰነድ ስላልሆነ ለመከላከል ያቀረቡት ጥያቄ ተቀባይነት የለውም በማለት ገንዘቡን ከወለድ ጋር እንዲከፍሉ ወስኖባቸዋል፡፡

አመልካች ይህንን ውሣኔ በመቃወም ለፌ/ከፍተኛ ፍ/ቤት ያቀረቡት የይግባኝ ቅሬታም ተቀባይነት ሣያገኝ ቀርቷል፡፡ የአሁኑ የሰበር አቤቱታ የቀረበው በዚህ ላይ ሲሆን ይህ ችሎትም ክሱ በይርጋ ሊታገድ የሚገባው መሆን አለመሆኑን እንዲሁም አመልካች ክሱን ሊከላከሉ የሚገባቸው መሆን አለመሆኑን ለመመርመር ይግባኙ ለሰበር ችሎት እንዲቀርብ ያደረገ ሲሆን ግራ ቀኙ በነዚህ ነጥቦች ላይ ክርክራቸውን አሰምተዋል፡፡ ችሎቱም መዝገቡን እንደሚከተለው መርምሯል፡፡

ክሱ በይርጋ ይታገዳል ወይስ አይታገድም የሚለውን ነጥብ በተመለከተ አመልካች ቼኩን ለተጠሪ የሰጡት ጥር 30 ቀን 1997 ዓ.ም. መሆኑን ከመዝገቡና ከግራ ቀኙ የቃል ክርክር ጭምር መረዳት ተችሏል፡፡ ቼክ የወጣበት ቀን ከግምት ሳይገባ በቼክ ላይ ከተፃፈው ቀን አንስቶ በሚከተሉት 6 ወራት ውስጥ እንዲከፈል መቅረብ እንዳለበት በንግድ ሕግ ቁጥር 855 ሥር ተመልክቷል፡፡ በዚሁ ሕግ ቁጥር 881/1/ ሥር ደግሞ በቼክ የሚገደዱ ሰዎች ላይ አምጪው ክስ ማቅረብ

www.abyssinialaw.com

የሚችለው ቼኩን ለማቅረብ የተወሰነው ጊዜ ካለፈ ጀምሮ እስከ ስድስት ወር ድረስ መሆኑ ተመልክቷል፡፡ በመሆኑም አመጪው ክስ ማቅረብ የሚችለው ቼክ ከተፃፈበት ቀን አንስቶ በአንድ አመት ጊዜ ውስጥ መሆኑን መረዳት ይቻላል፡፡ በተያዘው ጉዳይ ቼክ የተፃፈው ጥር 30/1997 መሆኑ በግራ ቀኙ ያልተካደ ሲሆን ክስ የቀረበው ደግሞ ታህሣሥ 10/1998 መሆኑን ከመዝገቡ መረዳት ይቻላል፡፡ በመሆኑም ቼኩ ተጽፎ ከተሰጠበት ቀን ጀምሮ ክስ እስከቀረበበት ቀን 1 ዓመት አያልፍም፡፡ ቼኩ ተጽፎ ከተሰጠ ጀምሮ ለባንክ እንዲከፈል እስከቀረበበት ድረስ 6 ወር አልፏል እንዳይባል ደግሞ ቼኩ የተሰጠው ጥር 30/1997 መሆኑና ለክፍያ የቀረበው ሐምሌ 29/1997 መሆኑን ግራ ቀኙ ተማምነዋል፡፡ በመሆኑም ከጥር 30/1997 እስከ ሐምሌ 29/1997 ዓ.ም. 6 ወር ስለማያልፍ በንግድ ሕጉ ቁጥር 855 ሥር የተመለከተው የይርጋ ጊዜም ቢሆን ስለማያልፍ አመልካች ይርጋን አስመልክቶ ያቀረቡት ክርክር ተቀባይነት የለውም፡፡

በመቀጠል አመልካች ክሱን ሊከላከሉ ይገባል አይገባም የሚለውን ነጥብ እንመለከታለን፡፡

በመሠረቱ ቼክ የተወሰነ ገንዘብ ለመክፈል ሐተታ የሌለበት ትዕዛዝ የያዘና ቼኩም እንደቀረበ የሚከፈል መሆኑ በን/ሕ/ቁ. 827/ሀ/ እና 854 ሥር ተመልክቷል፡፡ በመሆኑም ቼኩ የታዘዘለት ሰው /አምጪው/ ቼኩን ይዞ እንደቀረበ ቼኩ ሊከፈል ይገባዋል፡፡ አውጪውም ሆነ የጀርባ ፈራሚያቹ ለቼኩ አከፋፈል ኃላፊዎች በመሆናቸው /የን/ሕ/ቁ. 640 እና 868 /ሐ/ ይመለከታል/ ቼክ ባልተከፈለ ጊዜ ተጠያቂዎች ይሆናሉ፡፡ ቼክ እንደ ገንዘብ ወደተለያዩ ሰዎች በቀላሉ ሊተላለፍ የሚችል ባህሪ ስላለው የቼክ አከፋፈል ላይ ማንኛውም መቃወሚያ ሊቀርብ አይችልም፡፡ ሕጉ ለይቶ ባስቀመጣቸው ጉዳዮች ካልሆነ የቼክ ክፍያ በማንኛውም ምክንያት ሊቆምና ሊታገድ አይችልም፡፡ ነገር ግን የተወሰኑ ሁኔታዎች ባጋጠሙ ጊዜ አውጪው ወይም ፈራሚዎቹ ቼክ ሊከፈል የማይገባበትን መቃወሚያ ሊያነሱ ይችላሉ፡፡ በመሆኑም አግባብነት ያላቸው የንግድ ሕግ ድንጋጌዎች በመቃወሚያነት እንዲቀርቡ የፈቀድዋቸውንና የከለከሉዋቸውን ጉዳዮች ለመለየት የሕጉን ድንጋጌዎች እንዳለ መመልከቱ ጠቃሚ ነው፡፡ በዚህ ረገድ ለዚሁ ቀጥተኛ ተፈፃሚነት ያላቸው ድንጋጌዎች የንግድ ሕጉ አንቀጽ 717 እና 850 ሲሆኑ የአንቀጽ 717 ይዘት የሚከተለው ነው፡፡

<u>717 መቃወሚያ</u>

1. ዕዳ ከፋዩ ሰነዱን በያዘው ሰው በሁለቱ የግል ግንኙነቶች ላይ በተመሠረቱት፣ በሰነዱ አሳባፍ ፎርምና እንዲሁም በሰነዱ ላይ በተፃፉት ቃሎች ካልሆነ ሌላ መቃወሚያ ሊያቀርብበት አይችልም፡፡

2. እንዲሁም ፊርማን በማስመሰል የተሰራ፣ ችሎታ ወይም ሰነዱ ሲወጣ የውክልና ሥልጣን ባለመኖሩ ወይም ክስ ለማቅረብ አስፈላጊ የሆኑት ሁኔታዎች ባለመሟላታቸው የተነሱትን መቃወሚያዎች ለማቅረብ ይችላል፡፡

3. አምጪው ይህን ሰነድ ባገኘበት ጊዜ ዕዳ ከፋዩን ለመጉዳት እያወቀ ያደረገው ካልሆነ በቀር ከዚህ በፊት ሰነዱን ይዘው ከነበሩት ሰዎች ጋራ በግል ግንኙቶች ላይ በተመሠረቱ ክርክሮች ዕዳ ከፋዩ ሰነዱን የያዘውን ሰው ሊቃወመው አይችልም፡፡

<u>717 Defenses</u>

www.abyssinialaw.com

1/ The debtor may only set up against the holder of the instrument defenses based on their personal relations. Defenses of form and those based on the text of the instrument.

2/ He may set up defenses based on falsification of signature, lack of capacity or power of representation at the time of issue of the instrument or on the absence of the necessary conditions for bringing the proceeding.

3/ The debtor may not set up against the holder of the instrument defenses based on his personal relations with previous holders unless the holder in acquiring the instrument has knowingly acted to the detriment of the holder.

ከዚህ ሕግ ድንጋጌ ይዘት ሕጉ ለሚተላለፉ ሰነዶች የሚሰጠው ጥበቃ እንደተጠበቀ ሆኖ ተዘርዝረው በተገለፁ ሁኔታዎች በነዚህ ሰነዶች የተከሰሰ ሰው አንዳንድ መቃወሚያዎችን በማቅረብ ከእዳው ራሱን ነፃ ማድረግ እንደሚፈቅድ መገንዘብ ይችላል፡፡ የግል ግንኙነት መቃወሚያ ሊሆኑ ከሚችሉ ጉዳዮች አንዱ ሲሆን ከዚሁ ድንጋጌ ንኡስ ቁጥር አንድና ሶስት መገንዘብ እንደሚቻለው ሕጉ የግሉ ግንኙነት መቃወሚያ ሊሆኑ የሚችልበትንና የማይችልበትን ሁኔታ ለይቶ አስቀምጧል፡፡ በዚሁ አንቀጽ ንኡስ አንቀጽ አንድ ላይ በዕዳ ከፋዩና ሰነዱን በያዘው ሰው መካከል ያለው የግል ግንኙነት በመቃወሚያነት ሊቀርብ የሚችል ሲሆን በዕዳ ከፋዩና /በተከሣሹ/ ቀድመው ሰነዱን ይዘው በነበሩ ሰዎች መካከል ያለ የግል ግንኙነት ግን በመርህ ደረጃ መቃወሚያ ሆኖ ሊቀርብ አይችልም፡፡ በመሆኑም የግል ግንኙነት ምን ማለት ነው? የሚለው ጥያቄ እንደተጠበቀ ሆኖ የግል ግንኙነት እንደመቃወሚያ መቅረብ የሚችለው ይኸው የግል ግንኙነት በከሣሹና በተከሣሹ መካከል ያለ እንደሆነ ብቻ ነው፡፡ ከላይ እንደተጠቀሰው ቼክም ሆነ ሌሎች የሚተላለፉ የገንዘብ ሰነዶች በንግድ ልውውጥ ሂደት የመተላለፍ ባሕርይ ያላቸው በመሆኑ ከከሣሹና ከተከሣሹ በተጨማሪ ሌሎች ሰዎች በሂደት በፊርማ አስተላልፈዋቸው ወይም ተቀብለዋቸው ሊሆን እንደሚችል መገንዘብ ጠቃሚ ነው፡፡ በመሆኑም በዚህ ሂደት የሚኖረው የግል ግንኙነት አንድ ብቻ ሳይሆን በእያንዳንዱ ቼኩን ፈርሞ ባስተላለፈና በተቀበለ ሰው መካከል በርካታ የግል ግንኙነቶች ሊኖሩ ይችላሉ፡፡ ከነዚህ በርካታ የግል ግንኙነቶች /Personal relations/ መካከል ሕጉ በመቃወሚያነት እንዲቀርብ የሚፈቅደው በተከሣሹና ሰነዱን ይዞ በመጣው ሰው መካከል ያለውን የግል ግንኙነት ብቻ ነው፡፡ ተከሣሹ ሰነዱን ይዞ ከመጣው ሰው ሣይሆን ቀድመው ሰነዱን ይዘው ከነበሩ ሰዎች ጋር የነበረውን የግል ግንኙነት እንደመቃወሚያ በማቅረብ ክፍያውን አልፈጽምም እንዲል ሕጉ አይፈቅድለትም፡፡ ይህ መሠረታዊ መርህ በንግድ ሕጉ አንቀጽ 717 /1 እና 3/ ላይ ብቻ ሳይሆን በንግድ ሕጉ አንቀጽ 752 እንዲሁም አንቀጽ 850 የተካተተ ነው፡፡ ቼክን የሚመለከተው አንቀጽ 850 በተለይ “አምጪው ቼኩን ሲያገኝ ያውም ባለዕዳውን ለመጉዳት ካላደረገ በቀር በቼኩ መሠረት የተከሰሱት ሰዎች ከአውጪው ጋራ ወይም በፊት አምጪ ከሆኑት ጋራ በግል ግንኙነታቸው ላይ በተመሠረቱት ልዩነቶች አምጪውን ሊቃወሙት አይችሉም” በማለት በቼክ የተከሰሰ ሰው መቃወሚያ ሊሆነው የሚችለው ከአምጪው /holder/ ወይም ቼኩን ከያዘው ሰው ጋር ያለው የግል ግንኙነት እንጂ ከቼኩ አውጪ /drawer/ ወይም ቼኩን ቀድመው ይዘው ከነበሩ ሰዎች /previous holders/ ጋር ያለውን የግል ግንኙነት እንዳልሆነ ይደነግጋል፡፡ የንግድ ሕግ አንቀጽ 850 የእንግሊዝኛው ትርጉም “ Persons sued on a cheque cannot set up against the holder defenses founded on their personal relations with the drawer or with previous holder. unless the holder in acquiring the cheque has knowingly acted to the detriment of debtor” በሚል ነው፡፡

www.abyssinialaw.com

ሕጉ የግል ግንኙነት በመቃወሚያነት የሚቀርብበት ሁኔታ ሌሎች መቃወሚያዎች ከሚቀርቡበት ሁኔታ ልዩነት አበጅቷል። ይህን ልዩነት የንግድ ሕጉን አንቀጽ 717 ልዩ ልዩ ድንጋጌዎች በመመልከት መገንዘብ የሚቻል ነው። ከዚህ ድንጋጌ መገንዘብ እንደሚቻለው ሕጉ በግል ግንኙነት ያስቀመጠው ዓይነት ገደብ በሌሎች መቃወሚያዎች ላይ አላስቀመጠም። አንቀጽ 717 በመቃወሚያነት የሚቀበላቸው ሌሎች ጉዳዮች /የሰነዱ አፃፃፍ፣ በሰነዱ የተፃፉ ቃሎች ምክንያት የሚነሱ መቃወሚያዎች /717/1/ ወይም በማስመሰል የተሰራ ፊርማ፣ ችሎታ ወይም ሥልጣን አለመኖር፣ ክስ ለማቅረብ አስፈላጊ ሁኔታዎች አለመሟላት /717/2// የግድ በአምጪውና በተከሰሰው ሰው መካከል ብቻ የሚነሱ መሆናቸውን የሚገልጽ ድንጋጌ የለውም ይልቁንም እነዚህ ጉዳዮች መኖራቸውን ባረጋገጠ በማንኛውም ተከሣሽ ሊነሱ የሚችሉ ጉዳዮች ናቸው። በመሆኑም በ717 ከተገለጹት መቃወሚያዎች መካከል የግል ግንኙነት /Personal relation/ ከሣሹንና ተከሣሹን ብቻ የሚመለከት ሆኖ ሲገኝ ሌሎች መቃወሚዎች ግን ሌሎችን በሂደቱ ላይ የነበሩትን ሰዎች የሚመለከት እንኳን ቢሆን በቃወሚያነት ማንሳት ይቻላል። በሌላ አነጋገር ሌሎቹ መቃወሚያዎች ቼኩን ተከትለው የሚሄዱ ሲሆን፣ የግል ግንኙነት ግን በሁለቱ /ከሣሽና ተከሣሽ/ ብቻ ተወስኖ የሚቀር ነው። በመሆኑም በአንቀጽ 717 የሚታዩት መቃወሚያዎች ሁለት ገጽታ ያላቸው ናቸው። በአንድ በኩል ማንኛውም በቼክ የተከሰሰ ሰው ሊያነሳቸው የሚችል፣ አምጪውም ቢሆን እነዚህ መቃወሚያዎች አንተን የሚመለከቱ አይደሉም ሊል የማይችልባቸው በመሆናቸው ሰነዱ እስካለ ድረስ እሱን ተከትለው የሚሄዱ በሌሎች የሕግ ሥርዓቶችና በሕግ ጽንሰ ሃሣብ real defense በመባል የሚታወቁ ሲሆን በሌላ በኩል ደግሞ ሰነዱ ይመለከታቸዋል ከሚባሉ ሰዎች መካከል የተወሰኑ ሰዎች ብቻ ካልሆኑ በቀር ሌሎቹ እንዲያነሱዋቸው የማይፈቀዱ በሕግ ሳይንስና በሌሎች የሕግ ሥርዓቶች Personal defense /in personal defense/ በመባል የሚታወቁ መቃወሚያዎች ናቸው። መቃወሚያዎችን /defense/ ብቻ ሳይሆን መብቶችን Personal እና Real ወይም rights in personal እና rights in rem/ ብሎ መከፋፈል በሁሉም የሕግ ሥርዓቶች ያለ በኛም የሕግ ሥርዓት በተለያዩ ሁኔታዎች የተካተተ ነው።

በመሆኑም በንግድ ሕጉ የተለያዩ አንቀጾች በተለይም በአንቀጽ 717፣ 752 እንደሁም 850 የተገለፀውና የግል ግንኙነትን የሚመለከተው መቃወሚያ ሊታይ የሚገባው ከዚህ አንፃር ነው። ቼክ ለአምጪው የሚከፈል የንግድ ልውውጥን ለማቀላጠፍ ተብሎ የተዘጋጀ ሰነድ መሆኑ እሙን ነው። የአፈፃፀሙ ሂደት የንግድ ሂደትን እንዳያውክና እንዳያስተጓጉል መደረግ እንዳለበትም እሙን ነው። በሌላ በኩል ግን ቼክ የሚሰጠው በአመዛኙ በንግድ ልውውጥና በግብይት ሂደት በመሆኑ ይህን ታሳቢ በማድረግ ሕጉ ያስቀመጣቸውን መቃወሚያዎች በአግባቡ ማስተናገድ ተገቢ ነው።

በቼክ የተከሰሰ ሰው ከሌሎች በቼኩ ከተጠቀሙ ወይም ካስተላለፉ ሰዎች ጋር ያለውን የግል ግንኙነት ማንሣት ባይፈቀድለትም ከአምጪው ጋር ያለውን የግል ግንኙነት ግን ማንሳት ይፈቀድለታል። የግል ግንኙነት ምንድነው የሚለው ደግሞ ሊተረጎም የሚገባው ከላይ ከተመለከትነው፣ የንግድ ሕግን ዓላማ የሚያሳካና ከተለመደው አተረጓጎም አንፃር እንጂ ከዚህ ባፈነገጠ መንገድ ሊሆን አይገባውም። በመሆኑም የግል ግንኙነት ማለት ከሚመለከታቸው ሁለት ሰዎች ውጪ በሌሎች ሰዎች ሊነሳ የማይችል ግንኙነትን ለማመልከት እንጂ ከንግድና ከግብይት ውጪ የሚከሰቱ ግላዊ ግንኙነቶች ለማመልከት የተቀመጠ ነው ተብሎ ሊተረጎም አይገባውም። የግል ግንኙነት /Personal relation/ በተለምዶ in personal በመባል የሚታወቀውን ከሕግ ወይም ከውል የሚመነጭ በሁለት ሰዎች መካከል የተፈጠረ ግንኙነት ማለት ነው።

www.abyssinialaw.com

የንግድ ሕጉ አንቀጽ 850 በቼክ የተከሰሱ ሰዎች ቼኩን ካዘጋጀው /አምጪው/ ወይም ቼኩን ቀድመው ይዘው ከነበሩት ሰዎች /Personal holder/ ጋር የነበረውን የግል ግንኙነት ቼኩን ይዞ በመጣ ሰው /holder/ ላይ እንዳያነሳ ከሚከላከል በቀር ተከሣሹ ቼኩን ካመጣው ሰው ጋር ያለውን የግል ግንኙነት እንዳያነሳ የሚከለክል አይደለም፡፡ ይልቁንም ለሁሉም ሰነዶች ተፈፃሚነት ያለውና ከላይ የተመለከትነው አንቀጽ 717/1/ በሁለቱም መካከል ያለ የግል ግንኙነት መቃወሚያ ሊሆን እንደሚችል በግልጽ ያስቀመጠው ነው፡፡ ይህ የሕግ ይዘት በቼክ የተከሰሰ ሰው በቼኩ ላይ የተገለፀውን ገንዘብ በሙሉ ወይም በከፊል ላለመክፈል መብት የሚሰጠውን ከውል የመነጨ ግንኙነት እንደመከላከያ እንዲያቀርብ የሚፈቅድለት ነው፡፡ ቼክ አብዛኛውን ጊዜ የሚሰጠው ከውል ወይም ከሕግ የመነጨ ግዴታን ለመፈፀም /in consideration/ እንደመሆኑ ለግዴታው መነሻ የሆኑ ጉዳዮችን በማስመልከት መከላከያ እንዲሆኑ መፍቀድ ተገቢም ነው፡፡ ይህ አሠራር የሁለቱም ወገን ማስረጃን ለመመዘን ዕድል በመስጠት እውነት እንዲወጣ ከማገዙም ባሻገር የተለያዩ ክሶች እንዳያቀርቡ ስለሚያደርግ ወጪ ቆጣቢም ነው፡፡

የሥር ፍርድ ቤት አመልካች ያቀረቡትን መቃወሚያ ውድቅ ያደረገው የንግድ ሕጉ አንቀጽ 827/840 እንዲሁም 854 ቼክ እንደቀረበ ክፍያ የሚፈፀምበትና ከወጣበት ጊዜ ጀምሮ በአውጪው ላይ የክፍያ ኃላፊነት የሚፈጥር የገንዘብ ሰነድ እንጂ የዋስትና ሰነድ አለመሆኑን ይደነግጋል በማለት ነው፡፡ በመሠረቱ እነዚህ የተጠቀሱት የንግድ ሕጉ ድንጋጌዎች ቼክ በዋስትና ሊሰጥ የማይችል መሆኑን አይደነግጉም፡፡ ቼኩ የሚሰጥበት ምክንያት በሰጪውና በተቀባዩ የሚወሰን እንጂ በሕጉ የተዘረዘረ አይደለም፡፡ ሕጉ ቼክ ላምጪው ወዲያው የሚከፈል መሆኑን መግለፁ ደግሞ መከላከያና መቃወሚያ የማይቀርብበት ሰነድ ነው ማለት አይደለም፡፡ የሕጉ ዓላማ ይህ ቢሆን በማያሻማ ሁኔታ በ717 በተዘዋዋሪ መንገድ ደግሞ በአንቀጽ 850 መቃወሚያ የሚቀርብባቸውን ሁኔታዎች አይደነግግም ነበር፡፡

በመሆኑም ፍርድ ቤቱ ተከሣሽ ያቀረቡትን መቃወሚያ አልቀበልም ያለው ከሕጉ ድንጋጌ ውጪ በመሆኑ ሊሻር የሚገባው ሆኖ አግኝተነዋል፡፡ ቼኩ በዋስትና የተሰጠ መሆኑን በመገለፁ የአሁን አመልካች ከከሳሽ ጋር የዋስትና ውል ግንኙነት ያላቸው መሆኑን የሚያመለክት ነው፡፡ ይህ ውል ደግሞ በመካከላቸው የግል ግንኙነት መኖሩን ስለሚያሳይ በመቃወሚያነት መቅረብ የሚችል ነው፡፡ የቀረበው መቃወሚያ የተጠየቀውን ገንዘብ ላለመክፈል በቂ ምክንያት መሆን አለመሆኑ የሚታወቀው ፍርድ ቤቱ ግራ ቀኙን በአግባቡ ካከራከረ በኋላ ነው፡፡ በመሆኑም ክሱ የቀረበለት ፍርድ ቤት መቃወሚያውን ተቀብሎ ክርክሩን ሊያስተናግድ የሚገባ ሆኖ አግኝተነዋል፡፡

ው ሣ ኔ

1. የፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 62028 የካቲት 28/98 የሰጠው ውሣኔ እንዲሁም የፌ/ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 45409 በ22/7/98 የሰጠው ትዕዛዝ በድምጽ ብልጫ ተሽሯል፡፡
2. አመልካች መከላከያቸውን አቅርበው ፍ/ቤቱ የግራ ቀኙን ክርክርና ማስረጃ ሰምቶ የመሰለውን እንዲወስን ጉዳዩ ለፌ/መ/ደረጃ ፍ/ቤት ተመልሷል፡፡
3. ወጪና ኪሣራ ይቻቻሉ መዝገቡ ተዘግቷል፡፡ ለመዝገብ ቤት ይመለስ፡፡

የማይነበብ የአራት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

www.abyssinialaw.com

የሁለተኛው ዳኛ የሐሣብ ልዩነት

በዚህ ጉዳይ በሰበር መ/ቁጥር 24435 እና በሰበር መ/ቁጥር 26438 አከራካሪ የሆኑት ጭብጦች፣

1ኛ/ በንግድ ሕግ ቁጥር 717/1/ የተደነገገው በዕዳ ከፋዩና ሰነዱን በያዘው ሰው መካከል ያለውና በሕጉ መሠረት መቃወሚያ እንዲቀርብበት የሚፈቀደው ግንኙነት የዋስትና ግንኙነትንም ይጨምራል? ወይንስ አይጨምርም?

2ኛ/ ይኸው በቁጥር 717/1/ የተፈቀደው የግል ግንኙነት /Personal relations/ መቃወሚያ ገደብ ሊኖረው ይገባል? ወይንስ አይገባም? የሚሉት ናቸው፡፡

የመጀመሪያውን ጭብጥ በተመለከተም፣

በፍ/ብ/ሕግ ቁጥር 1920 መሠረት የዋስትና ግዴታ ማለት ዋሱን ባለዕዳውንና ባለገንዘቡን የሚያካትት ግዴታ ነው፡፡

በንግድ ሕግ ቁጥር 717/1/ መሠረት መቃወሚያ እንዲቀርብበት የሚፈቀደው ግንኙነት ግን በዕዳ ከፋዩና ሰነዱን በያዘው ሰው <u>በሁለቱ መካከል</u> ባለው የግል ግንኙነት ላይ ብቻ የሚመሠረት ነው፡፡

ስለሆነም፣ በዋሱ፣ በባለዕዳውና በባለገንዘቡ የሦስትዮሽ የጋራ ግንኙነት ላይ የሚመሠረተው የዋስትና ግንኙነት በተቃጠሸ ሕግ ውስጥ የሚካተት አይደለም፡፡

የዚህን ምክንያት ከያዝነው ጉዳይና ከሕጉ አንፃር እንመልከት፡፡

በያዝነው ጉዳይ አመልካቹ በቼክ የቀረበባቸውን ክስ ለመከላከል በፌ/መ/ደረጃ ፍ/ቤት የከ/መ/ቁጥር 62028 የሰጡት ምክንያት የሚከተለው ነው፡፡ ይኸውም፣ ተጠቃሹን ቼክ ለከሳሹ /ለአሁን መልስ ሰጭ/ የሰጠሁት መክፈል ያለብኝ ዕዳ ኖሮ ሣይሆን በከሣሽና በአቶ ሙሣ መሐመድ /ልጃቸው መሆኑ ነው/ መካከል ለነበረው አለመግባባት የሽምግልና ጉባኤ ባቀረበው ሃሣብ መሠረት ለሁለቱ ተከራካሪዎች <u>መተማመኛ</u> እንዲሆን እንጂ ለክፍያ የተሰጠ ቼክ አይደለም የሚል ነው፡፡

አመልካቹ በማስፈቀጃ ማመልከቻው በገለጹት መሠረት <u>በተፋጠነ ሥነ ሥርዓት</u> የቀረበባቸውን የቼክ ክስ ለመከላከል የሚፈልጉት በራሣቸውና በመልስ ሰጭው <u>በሁለቱ</u> መካከል ባለው የግል ግንኙነት ላይ ተመሥርተው ሣይሆን በሣቸው፣ በልጃቸውና በመ/ሰጪው መካከል ባለው የሦስቱ የጋራ ግንኙነት ውስጥ ለመተማመኛ የተሰጠ ቼክ መሆኑን በማስረዳት ነው፡፡ በአመልካቹና በመልስ ሰጪው መካከል ባለው የሁለቱን የግል ግንኙነት በተመለከተ ግን ቼኩን ዕዳ ኖሮብኝ ለክፍያ የሰጠሁት አይደለም ብለዋል፡፡

የፌ/መ/ደረጃ ፍ/ቤቱ ቼክ በአውጪው ላይ የክፍያ ኃላፊነትን የሚፈጥር የክፍያ ሰነድ እንጂ የዋስትና ሰነድ ባለመሆኑ ተከሣሹ ክሱን ለመከላከል ያቀረቡት ጥያቄ ተቀባይነት የለውም፡፡ የተከሰሱበትን የገንዘብ መጠን ይከፍላሉ ብሎ ወስኗል፡፡

ሕጉን በተመለከተም፣ በተጠቃሹ የንግድ ሕግ ቁጥር 717/1/ መሠረት መከላከያ እንዲቀርብበት የሚፈቀደው በሁለቱ፣ በዕዳ ከፋዩና ሰነዱን በያዘው ሰው የግል ግንኙነት ላይ

www.abyssinialaw.com

የተወሰነ መሆን ስለሚገባው፣ በፍ/ብ/ሕግ ቁጥር 1920 በተደነገገው መሠረት ዋስትና ከዋስትና ሰጪውና ከዋስትና ተቀባዩ የግል ግንኙነት ሰፋ ብሎ ባለዕዳውንም የሚጨምር የሦስት ወገኖች ግንኙነት በመሆኑ፣ በንግድ ሕግ ቁጥር 840 መሠረት አውጪው ዋስ የሚሆነው ለቼኩ አከፋፈል በመሆኑ፣ /The drawer guarantees payment/ ከዚህ የዋስትና ኃላፊነት ለመዳን የሚፃፈው ቃል ሁሉ እንዳልተፃፈ የሚቆጠር በመሆኑ፣ /any provision by which the drawer releases himself from this guarantee shall be of no effect/ ተብሎ የተደነገገ በመሆኑ የአመልካቹ /አውጪው/ ዋስትና ለአምጪው /ለመልስ ሰጪው/ መሆን ሲገባውና አውጪው ሦስተኛ ወገን ለሆነው ልጃቸው ሰጥቻለሁ የሚሉት ዋስትና መተማመኛ ወዘተ እንዳልተፃፈ መቆጠር ሲገባው፣ በድምጽ ብልጫው ተቀባይነት ማግኘቱ ተገቢ ባለመሆኑ ተለይቻለሁ፡፡

ሁለተኛውን ጭብጥ በተመለከተ፡-

በዚህ ጭብጥ ላይ ተከራካሪዎቹ ወገኖች ዕዳ ከፋዩና ሰነዱን የያዘው ሰው መሆናቸው አከራካሪ አልሆነም ልዩነቱ ያለው በንግድ ሕግ ቁጥር 717/1/ በተደነገገው መሠረት በዕዳ ከፋዩና ሰነዱን በያዘው ሰው መካከል ያለው የግል ግንኙነት /personal relation/ ምን ያሕል ሰፋ ብሎ መተርጎም አለበት? የሚለው ላይ ነው፡፡

ለዚህ ክርክር መነሻ የሆነው የፌ/መ/ደረጃ ፍ/ቤት በክ/መ/ቁጥር 39902 ጎዳር 8/97 የሰጠው ውሣኔ ነው፡፡ የፍሬ ነገር ክርክሩ ደግሞ፣ በአመልካቹ በአቶ ሰለሞን ታደሰና በመልስ ሰጭው በአቶ ሽኩር ብርሃን መካከል ያለው የሴቶች ቦርሣን የንግድ ንግኙነት የሚመለከት ነው፡፡ አመልካቹ አከራካሪ በሆነው ቼክ ላይ የተፃፈው 83,760 ብር እንዲከፈላቸው በፌ/መ/ደረጃ ፍ/ቤት ክስ ሲያቀርቡ መ/ሰጪው ለመከላከል እንዲፈቀድላቸው የጠየቀው፣ በሁለቱ መካከል የሴቶች ቦርሣ ንግድ የነበረ መሆኑን በመግለጽ ሲሆን እነዚህ አመልካቹ የሸጡላቸው ቦርሣዎች ወደሀገር ውስጥ በኮንትሮባንድ የገቡ ናቸው ተብሎ ከመ/ሰጪው ጋር ከሚሠሩት ከአቶ ሥራጅ ኢብራሂም እጅ የተወረሱና አቶ ሥራጅም ኮንትሮባንድ ይዘህ ተገኝተሃል ተብሎ በደንብ መተላለፍ ተከሰው በዋስትና ስለተለቀቁ ለተወረሰ ዕቃ ገንዘቡን ልከፍል አይገባኝም የሚል ነው፡፡ መ/ሰጭው እንዲከላከሉ ከተፈቀደላቸው በኋላ አቶ ሥራጅ ኢብራሂምንና ሌሎች በሽምግልናው ላይ ነበሩ የተባሉ ግለሰቦችን ቃል በምስክርነት እንዲያሰሙ ተደርጎ መ/ሰጪው ዕዳውን ሊከፍሉ አይገባም ተብሎ ተወስኗል፡፡

የአመልካቹ ጠበቃ በሰበር አቤቱታ ማመልከቻ ቼኩን ከዕቃ ሽያጩ ጋር ተጠቅሶ መስጠቱን የሚመለከት የሽያጭ ውል በሌለበት ሁኔታ የቼክ ክስ በምስክር የሚስተባበል ከሆነ በተፋጠነ ሥነ ሥርዓት የሚመራ መሆኑ ቀርቶ ከመደበኛው የብድርና አደራ ግንኙነት ደረጃ በታች መሆኑን /የፍ/ብ/ሕግ ቁጥር 2472ትን ይመለከታል፡፡/ ስለሚያሳይ ሊታይም የሚገባው ነው ብለዋል፡፡

ሕጉን በተመለከተም፣ የአብዛኛው ድምጽ አስተያየት፣ ቼክ አብዛኛውን ጊዜ የሚሰጠው ከውል ወይም ከሕግ የመነጨ ግዴታን ለመፈጸም /in consideration/ የሚሰጥ በመሆኑ ለግዴታው መነሻ የሆኑ ጉዳዮችን በማስመልከት መከላከያ እንዲሆኑ መፍቀድ ተገቢ ነው የሚል ነው፡፡

በአነስተኛው ድምጽ አስተያየት ግን፣ በንግድ ሕግ ቁጥር 717/1/ መሠረት በግራ ቀኙ መካከል ያለው የግል ግንኙነት ለመከላከያነት ሊፈቀድ ይገባል ቢባልም የግል ግንኙነቱ በጣም ሰፋ ተደርጎ መተርጎም የለበትም የሚል ነው፡፡ ቼኩን ባመጣው ባለገንዘብና ቼኩን ባወጣው ባለዕዳ መካከል ያለው የግል ግንኙነት /ቤተሰባዊ፣ የንግድና ሌሎችም ተመሣሣይ ግንኙነቶች/ በጠባቡ መታየት አለበት፡፡ አመልካቹ በቼኩ እንዲከፈላቸው ክስ ሲያቀርቡ መ/ሰጪው የሸጠልኝ ዕቃ ሦስተኛ

www.abyssinialaw.com

ሰው እጅ ከገባ በኋላ ኮንትሮባንድ ነው ተብሎ ስለተያዘ በቼኩ መክፈል የለብኝም የሚለውን ክርክሩን መቀበል የግል ግንኙነታቸውን በጣም ሰፋ አድርጎ መተርጎም ነው፡፡ ይህን የግል ግንኙነት መከላከያ በጣም ሰፋ አድርጎ መተርጎም ደግሞ፣ በንግድ ሕግ ቁጥር 840 የቼኩ አውጪ ለአከፋፈሉ ዋስ ነው፡፡ አውጪውን ከዚህ ዋስትና ኃላፊነቱ ለመዳን የሚፃፈው ቃል ሁሉ እንዳልተፃፈ ይቆጠራል ተብሎ ከተደነገገው ጋር የሚጋጭ ነው፡፡

የግል ግንኙነት ትርጉሙ በጣም የሚጠብ ከሆነም በንግድ ሕግ ቁጥር 717/1/ ላይ የተሰጠውን የመከላከል ፈቃድ የሚነሣ እንዳይሆን በሁለቱ ወገኖች መካከል ባለው <u>የጠበቀ</u> ግንኙነት ላይ ብቻ መፈቀዱ ባግባቡ ይመስለኛል፡፡

ስለዚህ የፌ/መ/ደረጃ ፍ/ቤት በኮ/መ/ቁጥር 62028 የካቲት 28/98 የሰጠው ውሣኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ሳይኖርበት በመሻሩ፣ በኮ/መ/ቁጥር 39902 ጎዳር 8/97 በዚሁ ፍ/ቤት የተሰጠው ውሣኔ ከመሠረታዊ የሕግ ስህተቱ ጋር እንዲፀና በመደረጉ ስላልተስማማሁ በሃሣብ ተለይቻለሁ፡፡

የማይነበብ የአንድ ዳኛ ፊርማ አለበት፡፡

ነ/ዓ